

DANIEL

GUD STYRER HISTORIEN FOR Å OPPRETTE SITT EVIGE RIKE

An aerial photograph of a city street featuring a prominent white-striped crosswalk. Numerous pedestrians are captured in motion, crossing the street. Long, dark shadows are cast across the pavement, indicating a low sun position. The overall scene is a high-angle, top-down view of urban activity.

TEMAER:

1. HVA ER GUDS RIKE?

2. HVORDAN LEVER MAN SOM EN BORGER AV GUDS RIKE?

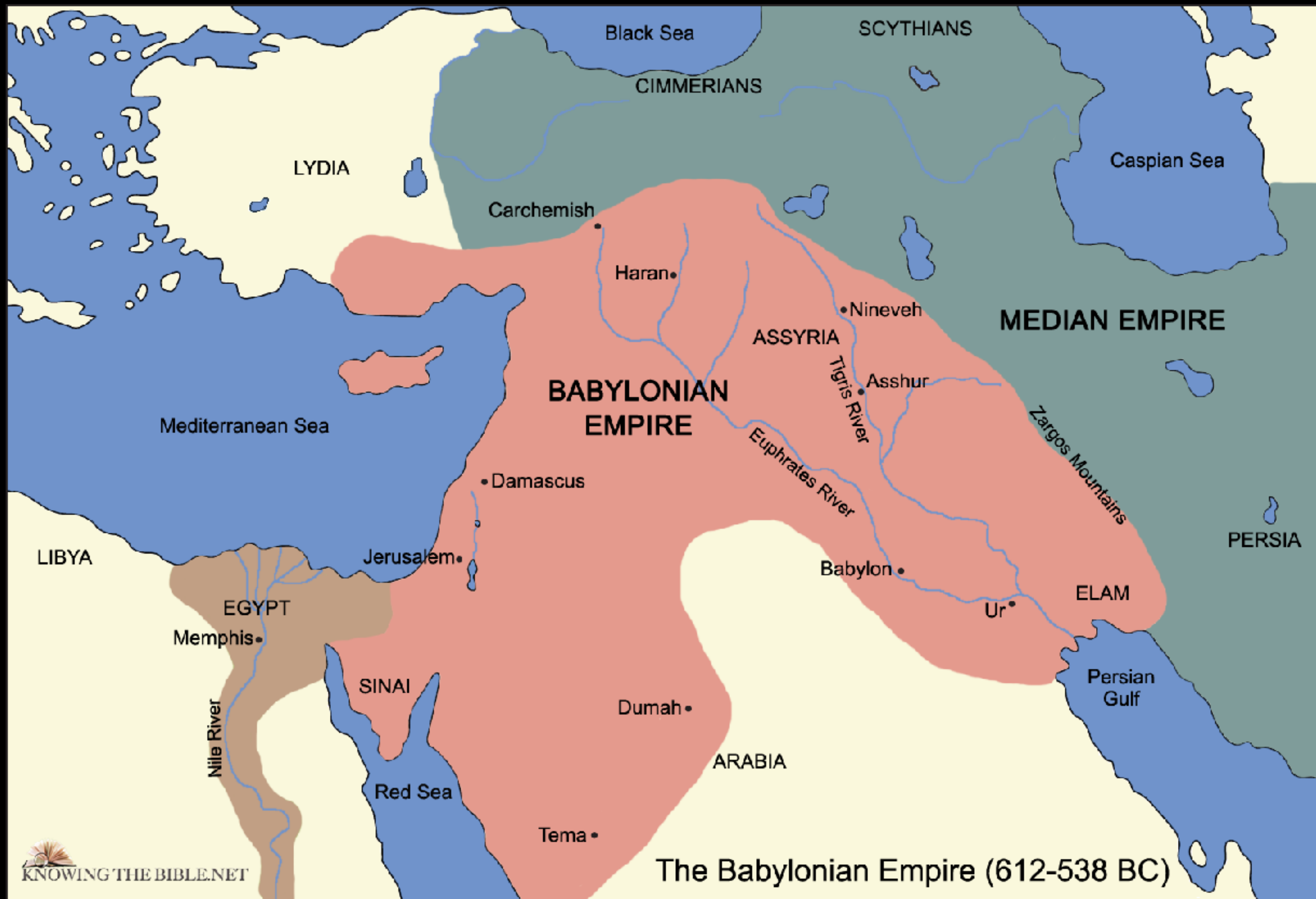
An aerial photograph of a city street featuring a prominent white-striped crosswalk. Numerous pedestrians are captured in motion, their shadows cast long and dark on the asphalt. The scene is set in a bright, sunny environment, with the high angle providing a clear view of the individuals and their interactions. The text is overlaid on the upper portion of the image, which is a dark, solid color.

HVORDAN KAN VI LEVE FOR GUD I EN VERDEN SOM AVVISER HAM?

ER DET I DET HELE TATT NOEN VITS NÅR HANS RIKE OFTE VIRKER SÅ LANGT UNNA?

ER DET MULIG Å VÆRE EN VELSIGNELSE FOR LANDET VÅRT OG VISE HVEM GUD ER,
SELV I VÅR TID?

(David Helm)

626-605: Nabopolassar
605-562: Nebukadnesar II
562-560: Evil-Merodak
560-556: Neriglissar
556: Labashi-Marduk
556-539: Nabonidus/Belsasar

626: Opprør av general Nabopolassar mot Assyria

612: Ninive faller

609: Assyria går under

605: Slaget ved Karkemisj. Egypt overvinnes og Babylon blir verdensmakt.

BABYLONS TRE ANGREP PÅ JERUSALEM:

605 f.Kr.: Noen av kongefamilien og aristokratiet (Daniel) deporteres for å hindre opprør og for å ha nytte av dem i Babylon. Jojakim ble igjen som vassalkonge. (2 Kong 24:1-2)

597 f.Kr.: 10000 deportert: Jojakin, høvdingene, hoffmennene, de rike, soldater, håndverkere, alle tempelskattene, Esekiel. Sidkia blir innsatt som konge. (2 Kong 24:10-17)

586 f.Kr.: Resten av folket i Jerusalem, bare fattige tilbake. Templet blir ødelagt, Sidkia tatt, men Jeremia blir tilbake. (2 Kong 25)

539 F.KR.:
BABYLON GÅR UNDER OG
PERSIA BLIR VERDENSMAKT

HISTORISK OVERBLIKK

539 F.KR.: PERSIA SLÅR BABYLON OG BLIR
VERDENSMAKT

333 F.KR.: ALEKSANDER DEN STORE OG GREKERNE
SLÅR PERSIA OG BLIR VERDENSMAKT

323 F.KR.: ALEKSANDER DØR OG RIKET DELES MELLOM
HANS FIRE GENERALER:
Relevant for Daniel:

- Ptolemaios får Egypt, Seleukos får Syria

167 F.KR.: ANTIOKUS IV EPIFANES VANHELLIGER
TEMPLET, MAKKABEEROPPRØRET BEGYNNER

164 F.KR.: TEMPELET BLIR RENSET OG GJENINNVVIET

63 F.KR.: ROMA TAR JERUSALEM

27 F.KR.: ROMA SLÅR HELLAS OG BLIR VERDENSMAKT

301 F.KR.

ANTIOKUS IV EPIFANES

REGJERINGSTID: 175–163 F.KR.

Bibelens mest ukjente skurk

Ville bli tilbedt som Zevs. Tok navnet *Epifanes* ('åpenbart'), men ble kalt *Epimanes* ('galning').

Ville stabilisere riket ved å gjøre alle til grekere, spesielt gjennom religion. Å praktisere jødedom ble forbudt, og jødene ble forfulgt.

Toppet seg i 167 f.Kr., da en gris ble ofret til Zevs i tempelet i Jerusalem ("det motbydelige som ødelegger").

Kong Antiokos sendte ut en forordning til hele sitt rike om at alle skulle være ett folk, og at hver og en skulle oppgi sine egne seder og skikker. Alle de hedenske folkeslagene rettet seg etter kongens ord; endog mange i Israel syntes godt om hans gudsyndelse og begynte å ofre til avgudsbildene og vanhellige sabbaten.

Til Jerusalem og byene i Judea lot kongen dessuten sendemenn bringe brev med påbud om at folket skulle følge skikker og forskrifter som var fremmede for landet. Det ble forbudt å ofre brennoffer, slaktoffer og drikkoffer i templet; sabbater og festdager skulle vanhelliges, templet og dets hellige tjenere skulle gjøres urene. De skulle anlegge offeraltere, hellige lunder og avgudstempler, og ofre svinekjøtt og andre urene dyr. De skulle la være å omskjære sine sønner, og de skulle gjøre seg urene med styggedommen fra alt som var vanhellig, så de glemte loven og opphevet alle bud. Den som ikke adlød kongens ord, skulle straffes med døden.

Den 15. kislew i året 145 (167 f.Kr.) ble den ødeleggende styggedom reist på brennofferalteret. I byene rundt omkring i Judea reiste de avgudsaltere, og ved husdørene og på gatene ofret de røkelse. Lovbøkene som de fant, rev de i stykker og brente opp. Og dersom de kom over noen som hadde en paktsbok, eller som holdt seg til loven, ble han dømt til døden etter kongens forordning. Slik fór de fram med makt i måned etter måned mot de isrealittene som ble pågrepet i byene.

På den tjuedefemte dagen i måneden ofret de på avgudsalteret som var oppført over brennofferalteret. De kvinner som hadde latt barna sine omskjære, ble drept, slik det var påbudt, og spedbarna deres ble hengt etter halsen på mødrene. Også familiene deres og de som hadde utført omskjærelsen, ble drept.

Likevel fikk mange i Israel kraft til å stå imot, fast bestemt på ikke å spise noe urent. De foretrakk å dø fremfor å spise uren mat og å vanhellige den hellige pakt; og dø måtte de. En veldig vrede kom over Israel.

Ikke lenge etter sendte kongen ateneren Geron for å tvinge jødene til å vende seg bort fra fedrenes lover og ikke lenger innrette sitt liv etter Guds lover. Han skulle også vanhellige templet i Jerusalem og vie det til «Den olympiske Zevs». Templet på Garisim skulle vies til «Zevs, gjestevennskapets beskytter» – slik innbyggerne på stedet selv hadde bedt om.

Hardt og utålelig på alle vis var det at ondskapen tok slik overhånd. For hedningene fylte templet med utskeielser og festing; de forlystet seg med skjøger og lå med kvinner inne på det hellige området. De brakte dessuten ulovlige ting inn i templet. Alteret var fullt av avskyelige ofre som lovene strengt forbyr. Det var umulig å holde sabbaten eller å feire de faste høytidene, eller i det hele tatt å bekjenne seg som jøde.

Ved den månedlige feiringen av kongens fødselsdag ble jødene med brutal makt tvunget til å delta i hedenske offermåltider. Og når festen for vinguden Dionysos kom, måtte de gå i festopptog for Dionysos med eføykrans på hodet. Etter forslag fra Ptolemaios gikk det også ut en forordning til de greske byene som lå nærmest, om at de skulle gå fram mot jødene på samme måte og arrangere offermåltider; de som ikke frivillig gikk over til de greske skikkene, skulle drepes.

Da tok kongens menn til orde og sa til Mattatja: «Du er jo en leder, en aktet og mektig mann her i byen, og støttet av sønner og frender. Kom nå du først fram og gjør som kongen har befalt. Alle andre folk har allerede utført kongens ordre, også mennene i Judea og de som er igjen i Jerusalem. Da skal du og sønnene dine bli regnet blant Kongens Venner; dere skal bli belønnet med sølv og gull og mange gaver.»

Men Mattatja svarte med høy røst: «Om så hvert eneste folkeslag i kongens rike adlyder ham og svikter sine fedres gudsyndyrkelse, og alle har valgt å føye seg etter kongens bud, så vil jeg og mine sønner og frender likevel leve etter den pakt som ble sluttet med våre fedre. Det skal aldri skje at vi svikter loven og budene! Kongens ord vil vi ikke høre på. Vi viker ikke fra vår gudsyndyrkelse, verken til høyre eller venstre!»

Nettopp som han var ferdig med å tale, trådte en jøde fram i alles påsyn for å ofre på alteret i Mode'in, slik kongen hadde foreskrevet. Da Mattatja fikk se ham, ble han brennende harm; han kom i voldsomt opprør, og fylt av rettferdig vrede stormet han fram og slo i hjel mannen der ved alteret. Samtidig drepte han også kongens befalingsmann som skulle tvinge dem til å ofre, og alteret rev han ned. På denne måten viste han sin brennende iver for loven, slik som Pinhas hadde gjort da han drepte Simri, sønn av Salu. Deretter gikk Mattatja gjennom byen og ropte av full kraft: «Følg etter meg, hver den som brenner av iver for loven og vil holde fast på pakten.» Han og sønnene hans flyktet opp i fjellene og etterlot alt de eide i byen.

1. Makk. 2:17-28

(167-164 F.KR.)

Mattatja startet makkabeer-opprøret. De rev ned hedenske altere og omskar uomskårne barn.

Mattatjas sønn Judas Makkabeus ledet opprøret da Mattatja døde i 166 f.Kr. Han bekjempet seleukidene, ødela Zevs-alteret i Jerusalem, bygde et nytt alter og innsatte en prest som hadde vært trofast mot Gud.

Ganske nøyaktig tre år etter vanhelligelsen, ble templet gjeninnviet og de daglige ofringene tatt opp igjen. Bakgrunnen for Hanukkah.

**ANTI-SELEUCID REBELLION IN JUDEA
MAGCABEAN REVOLT**

HISTORISK OVERBLIKK

539 F.KR.: PERSIA SLÅR BABYLON OG BLIR
VERDENSMAKT

333 F.KR.: ALEKSANDER DEN STORE OG GREKERNE
SLÅR PERSIA OG BLIR VERDENSMAKT

323 F.KR.: ALEKSANDER DØR OG RIKET DELES MELLOM
HANS FIRE GENERALER:

Relevant for Daniel:

- Ptolemaios får Egypt, Seleukos får Syria

167 F.KR.: ANTIOKUS IV EPIFANES VANHELLIGER
TEMPLET, MAKKABEEROPPRØRET BEGYNNER

164 F.KR.: TEMPELET BLIR RENSET OG GJENINNVVIET

63 F.KR.: ROMA TAR JERUSALEM

27 F.KR.: ROMA SLÅR HELLAS OG BLIR VERDENSMAKT

STRUKTUR

NARRATIV

1
MAT
NEKTING

2
STATUE
DRØM

3
STATUE
NEKTING

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

6
BØNN
NEKTING

APOKALYPTISK

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

KRONOLOGI

1

**MAT
NEKTING**

2

**STATUE
DRØM**

3

**STATUE
NEKTING**

4

**NEBU.
DØMT**

7

**SYN OM
4 DYR**

8

**SYN OM
2 DYR**

5

**BELSASAR
DØMT**

9

**BØNN
70 UKER**

6

**BØNN
NEKTING**

10-12

**ORD OM
EN STRID**

DANIELS BOK: KRONOLOGISK OVERSIKT

KONGE	KAPITTEL	ÅR	CA. ALDER
Nebukadnesar	1	605	15
	2	604	16
	3	586? (LXX)	34?
	4	575?	45?
Nabonidus/Belsasar	7	553	67
	8	551	69
	5	539	81
Kyros/Dareios	9	539	81
	6	539	81
	10-12	537	83

KRONOLOGI

1

**MAT
NEKTING**

2

**STATUE
DRØM**

3

**STATUE
NEKTING**

4

**NEBU.
DØMT**

7

**SYN OM
4 DYR**

8

**SYN OM
2 DYR**

5

**BELSASAR
DØMT**

9

**BØNN
70 UKER**

6

**BØNN
NEKTING**

10-12

**ORD OM
EN STRID**

STRUKTUR

1
MAT
NEKTING

2
STATUE
DRØM

3
STATUE
NEKTING

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

6
BØNN
NEKTING

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

STRUKTUR

HEBRAISK

ARAMEISK

1
MAT
NEKTING

2
STATUE
DRØM

3
STATUE
NEKTING

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

6
BØNN
NEKTING

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

ARAMEISK

HEBRAISK

STRUKTUR

ARAMEISK

HEBRAISK

DE FREMTIDIGE
VERDENSRIKENE:

2
STATUE
DRØM

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

HEBRAISK

1
MAT
NEKTING

3
STATUE
NEKTING

6
BØNN
NEKTING

A D R E S S E R T T I L J Ø D E N E
T R O F A S T H E T I F O R F Ø L G E L S E R

➔ TROFASTHET
I MOTSTAND

INTRO

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

TO KONGER
OVERFOR GUD

KLIMAKS:
GUD VIL ANERKJENNES
AV VERDENS KONGER

ADRESSERT TIL VERDENS KONGER
TROFASTHET UNDER HEDENSKE KONGER

TEMAER:

DE FREMTIDIGE
VERDENSRIKENE

TROFASTHET
I MOTSTAND

GUD VIL
ANERKJENNES
AV VERDENS
KONGER

GUD STYRER HISTORIEN FOR Å OPPRETTE SITT EVIGE RIKE.

FOLKET MÅ VÆRE TROFAST SOM DANIEL OG VENNENE HANS.

DET KOMMER MER MOTSTAND, MEN GUDS RIKE VINNER.

HVEM BLE BOKA SKREVVET FOR?

1. Først og fremst Juda etter eksilet. Oppmuntring til å holde ut i undertrykkelse og forfølgelser, slik at Guds plan kan bli oppfylt.
2. Deler av den ser ut til å være spesifikt for "endens tid", for jøder under Antiokus IV Epifanes (2. årh. f.Kr.).
3. De arameiske delene var trolig ment for verdensmaktene de gjelder.

**HTTPS://BIBELNERDEN.NO/ONEWEBMEDIA/
DANIEL_DATERING_OG_FORFATTERSKAP.PDF**

BABYLON

- "verdens" sentrum på 500-tallet f.Kr.
- den største byen, vakker og spektakulær
- mange skoler og templer
- musikk, litteratur, matematikk, kunst, visdom, vitenskap, ingeniørkunst og håndverk var på høyden.
- lå langt foran Jerusalem

KAPITTEL 1:

TROFASTHET MOT GUD I ET ANNET RIKE

KAPITTEL 1

605 F.KR.

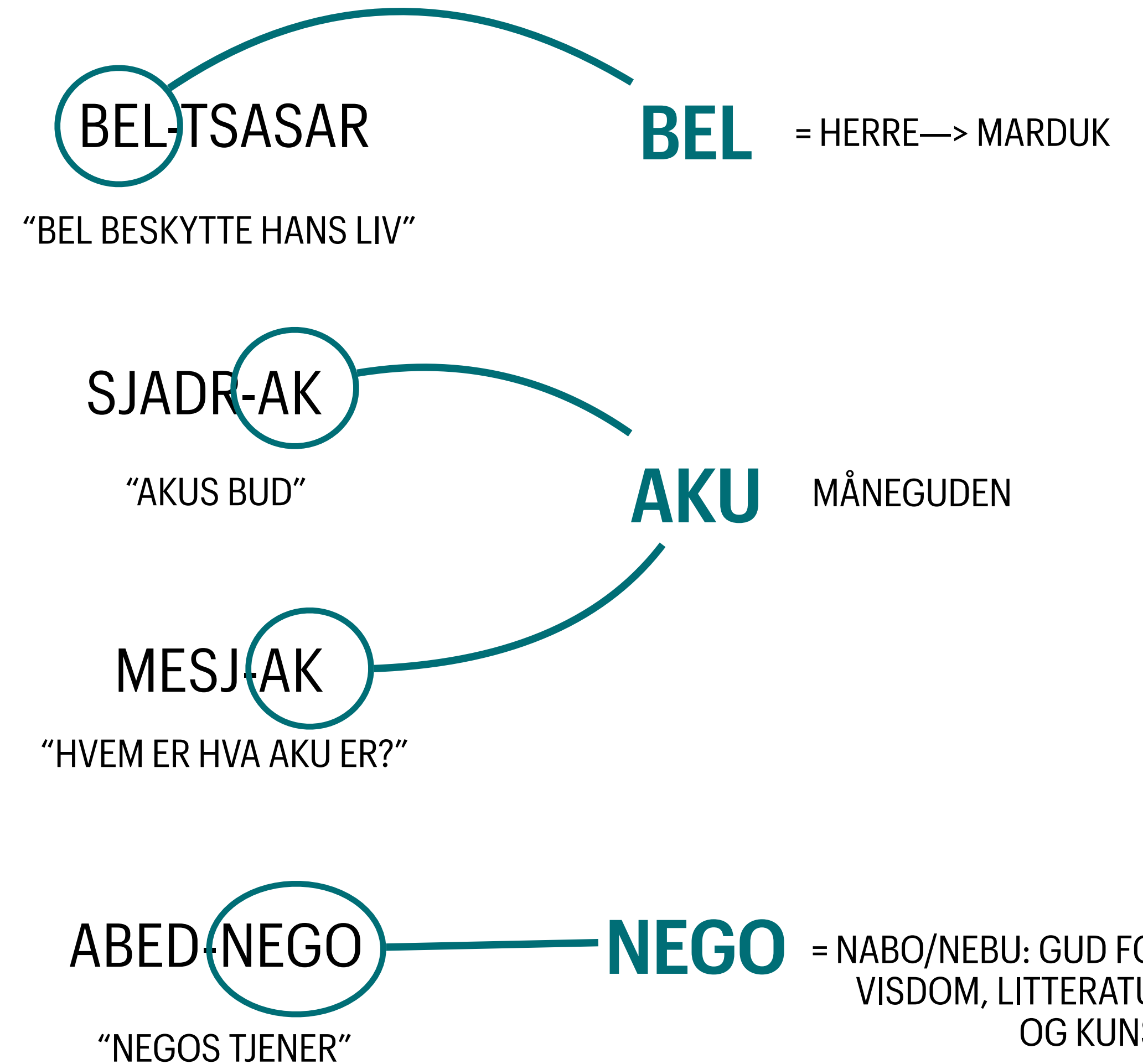
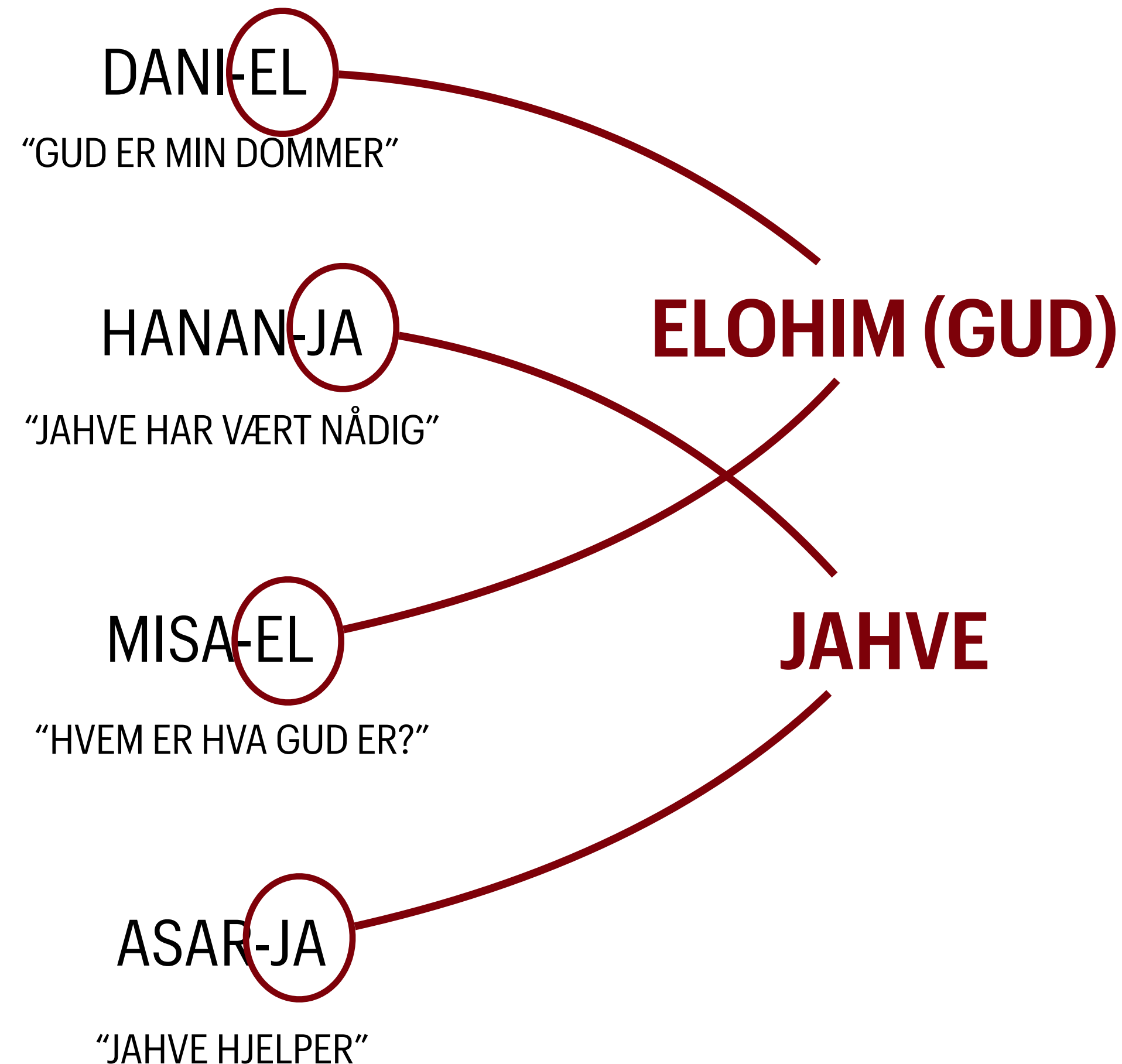
Strategi: "Babylonisere" de erobrede folkeslagene så de ville glemme sin opprinnelige identitet.

Tenåringene ble røsket ut av sin lille kontekst og flyttet til verdens største by - med et helt annet verdensbilde.

1. **De ble gitt status:** Gjøre tjeneste i kongens slott og spise ved kongens bord
2. **De fikk utdanning:** Lært opp i babylonsk litteratur og språk
3. **De fikk god mat og drikke:** Babylonske matvaner
4. **De fikk nye navn:** En ny identitet

NYTT NAVN = NY IDENTITET

NAVN VAR VIKTIGERE DA ENN I DAG. Å FORANDRE NOENS NAVN VAR Å UTØVE AUTORITET OVER DEM OG DERES SKJEBNE.

KAPITTEL 1

605 F.KR.

Daniel bestemte seg for at han ikke ville gjøre seg uren med maten og vinen fra kongens bord. (1:8)

Trolig urene dyr (ifølge Moseloven) og en link til babylonske guder ("avgudskjøtt" og "avgudsvin" som i Rom 14 og 1 Kor 8-10).

Han kunne tenkt at deporteringen betydde at pakten var brutt og at dette ikke hadde noe å si. Men han visste at det var Gud som stod bak (1:2, kap 9).

Familien hans hadde vært under (og trolig nær) kong Josjia (640-609). Daniel var formet av sin gudfryktige oppdragelse.

KAPITTEL 1

605 F.KR.

En tenåring tilbys "hele verden" av verdens mektigste mann, men han nekter likevel. Han blir ikke lurt av babylonsk propaganda, rikdom og status.

"Your character is formed in small decisions on little issues, which enables you to stand later when the big crunch comes." (David Pawson)

Daniel bestemte seg for at han ikke ville gjøre seg uren med maten og vinen fra kongens bord. (1:8)

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE? (1)

Daniel visste hva som ville gjøre ham uren så han ikke kunne ha fellesskap med Gud gjennom Moseloven. Jesus fikset dette for oss, men vi kalles likevel til å holde oss selv rene (2 Kor 7:1, 1 Tess 4:7, Jak 1:27, Rom 12:2).

Hva gjør *deg* uren? Har du tenkt gjennom dette og trukket opp grensen? Hvor trekker du den? Og hvordan kan du gjøre dette uten å isolere deg fra verden?

Bruk 5-10 min til å tenke, skrive ned og trekke opp en grense for deg selv.

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE? (2)

“Mennesker med karakter er formet, de dukker ikke plutselig opp.” (David Helm)

Snakk med naboen: Hvilken rolle kan dere spille i å lære opp neste generasjon til å ligne på Daniel? Hva kan dere konkret gjøre?

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE? (3)

Gud lot hoffsjefen få velvilje for Daniel, ikke fordi han skulle spille en avgjørende rolle i Guds plan, men fordi Gud ville bruke Daniel i Babylon.

Når vi er trofaste mot Gud i "et fremmed land", så kan det være at Gud gir de riktige folkene velvilje for oss slik at Gud kan bruke oss også. Å leve for Gud er ikke nødvendigvis det motsatte av å være nyttig i verden.

Hvordan oppmuntret eller utfordret dette deg?

KAPITTEL 2:

DET STERKESTE, STØRSTE OG EVIGE RIKET

STRUKTUR

ARAMEISK

HEBRAISK

DE FREMTIDIGE
VERDENSRIKENE:

2
STATUE
DRØM

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

HEBRAISK

1
MAT
NEKTING

3
STATUE
NEKTING

6
BØNN
NEKTING

A D R E S S E R T T I L J Ø D E N E
T R O F A S T H E T I F O R F Ø L G E L S E R

➔ TROFASTHET
I MOTSTAND

INTRO

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

TO KONGER
OVERFOR GUD

KLIMAKS:
GUD VIL ANERKJENNES
AV VERDENS KONGER

ADRESSERT TIL VERDENS KONGER
TROFASTHET UNDER HEDENSKE KONGER

KAPITTEL 2

604 F.KR.

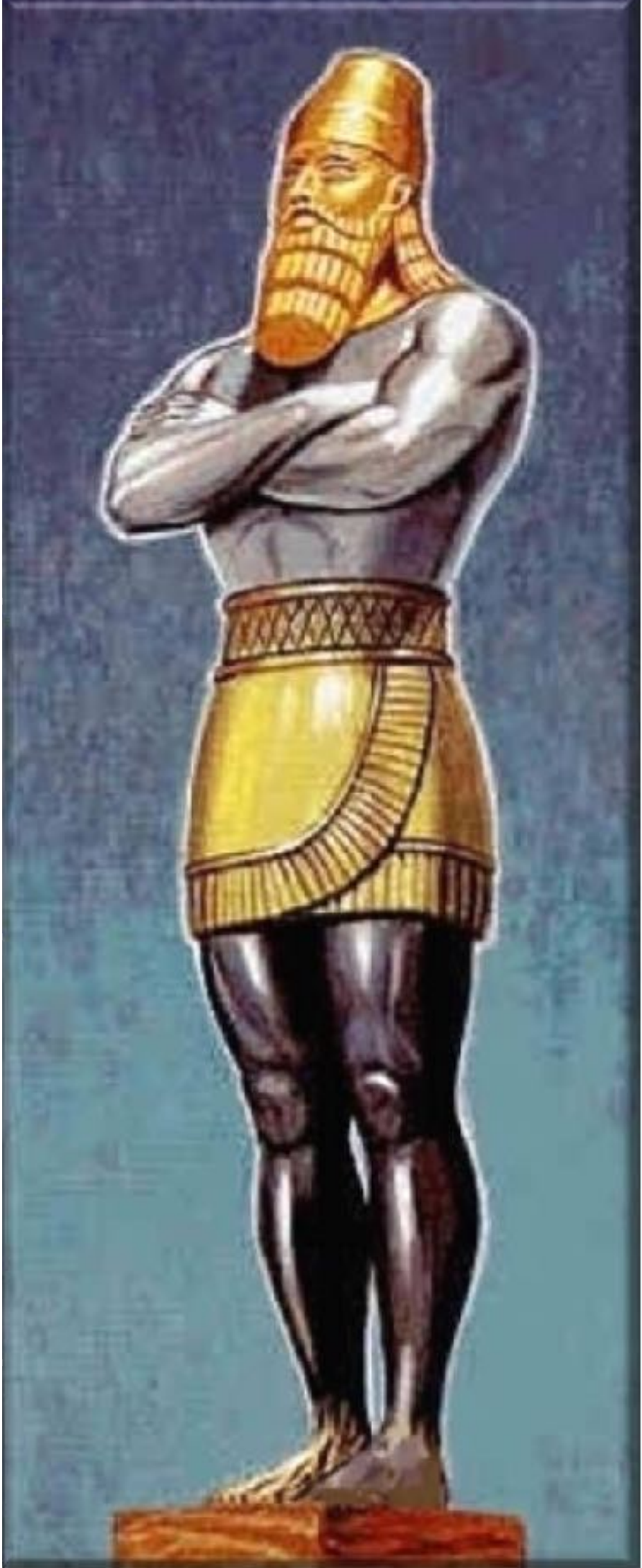

*Velsignet er Guds navn fra evighet til evighet!
For visdommen og styrken er hans. Han lar år
og tider skifte, avsetter konger og innsetter
konger. Han gir de vise visdom og de
forstandige forstand. Han åpenbarer det dype
og det skjulte. Han vet hva som er i mørket, og
hos ham har lyset sin bolig. (2:20-22)*

Men i disse kongenes dager skal himmelens
Gud opprette et rike som aldri i evighet skal gå
til grunne og ikke bli overgitt til noe annet folk.
Det skal knuse og gjøre ende på alle de andre
rikene, men selv skal det bestå til evig tid.
(2:44)

Bokas "refreng"

BABYLON (605 — 539 F.KR.)			NEBUKADNESAR (605 — 562 F.KR.)	
MEDIA-PERSIA (539 — 333 F.KR.)			MEDIA (562 — 550 F.KR.)	
DET GRESKE RIKET (333 — 27 F.KR.)			(MEDIA—)PERSIA (550 — 333 F.KR.)	
ROMERRIKET			DET GRESKE RIKET UNDER ALEXANDER DEN STORE (333 — 323 F.KR.)	
(27 F.KR. — 180 E.KR.)	(27 F.KR. — 476 E.KR.)			
ROMERRIKET (180 — 476. E.KR.)	VESTEN (476 — 2. KOMME)	FREMTIDIG 10-STATLIG "ROMERRIKE"	DET GRESK-SYRISKE RIKET (323 — 27 F.KR.)	
JESU 1. KOMME	1. KOMME: OPPRETTET 2. KOMME: KNUSER	1. KOMME: OPPRETTET (MELLOMPERIODE) 2. KOMME: KNUSER	JESU 1. KOMME	STEINEN = GUDS RIKE

“STEINEN BLE TIL ET STORT FJELL SOM FYLTE HELE JORDEN”

Steinen som bygningsmennene vraket, er blitt hjørnestein. (Sal 118:22)

Han skal være en helligdom, en snublestein og en klippe til fall for Israels to hus, en snare og en felle for dem som bor i Jerusalem. Mange av dem skal snuble, de skal falle og skamslå seg, gå i snaren og bli fanget. (Jes 8:14-15)

Jesus bruker begge disse om seg selv i Luk 20:17-18.

Herrens tempelberg i Jes 2/Mika 4.

Daniel skiller ikke mellom Jesu 1. og 2. komme, så vi bør ikke la dette avspore fra hovedpoenget: **Guds rike vil følge etter det 4. riket.**

Men i disse kongenes dager skal himmelens Gud opprette et rike som aldri i evighet skal gå til grunne og ikke bli overgitt til noe annet folk. Det skal knuse og gjøre ende på alle de andre rikene, men selv skal det bestå til evig tid. (2:44)

GUDS RIKE (V. 34-35, 44):

- Knuser og gjør ende på alle andre riker
- Virker ikke like flott som verdens riker
- Oppstod ikke fra noe menneske
- Begynte smått men skal fylle hele jorden
- Skal aldri i evighet gå til grunne men bestå til evig tid
- Skal aldri overgis til noe annet folk

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE?

1. Vi tilhører det sterkeste riket, det eneste som alltid vil vare. Verdens riker kan ikke sammenlignes med Guds rike. Vet vi det like godt som Daniel? (kap 1) Husker vi på hvilket rike vi tilhører og hvilken konge som fortjener vår troskap?
2. Er vi innerst inne redd for at noe kan stoppe Guds rike? Forfølgelser, politikk, sekularisering...?

KAPITTEL 3:

“VI VIL LIKEVEL IKKE TILBE DIN GUD”

STRUKTUR

ARAMEISK

HEBRAISK

DE FREMTIDIGE
VERDENSRIKENE:

2
STATUE
DRØM

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

HEBRAISK

1
MAT
NEKTING

3
STATUE
NEKTING

6
BØNN
NEKTING

A D R E S S E R T T I L J Ø D E N E
T R O F A S T H E T I F O R F Ø L G E L S E R

➔ TROFASTHET
I MOTSTAND

INTRO

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

TO KONGER
OVERFOR GUD

KLIMAKS:
GUD VIL ANERKJENNES
AV VERDENS KONGER

ADRESSERT TIL VERDENS KONGER
TROFASTHET UNDER HEDENSKE KONGER

KAPITTEL 3

586 F.KR. (LXX)

“reist/stilt opp” (9x): som en parodi opp mot 2:21, 4:17, 5:21.

Var hensikten å forene riket? (v. 7)

Å tilbe statuen = dyrke Nebukadnesars gud (v. 14, 18, 28)

v. 17: “Om den Gud som vi dyrker **kan** berge oss...” (?)

NO78: “Om så skal være, **makter** vår Gud som vi dyrker, å redde oss...”

NO30/NB88: “Vår Gud, som vi tjener, han **er mektig** til å frelse oss.”

BGO: “Hvis vår Gud som vi tjener, **vil** utfri oss...”

*Det er jo ikke noe spørsmål om Gud **kan**, men: “Om han ikke gjør det, skal du vite, konge, at vi likevel ikke vil dyrke din gud og ikke tilbe gullstatuen du har reist.” (v. 18)*

De trodde fortsatt ikke, om årstallet er korrekt, at Gud hadde tapt for de babylonske gudene selv om tempelet var blitt ødelagt og tempelutstyret overtatt (1:2).

Lesere under Antiokus IV ville stå i en lignende situasjon.

HVA GA DEM STYRKE TIL Å STÅ FAST?

JAMES MONTGOMERY BOICE

- 1. De visste at Gud hadde kontrollen.** "Gud kan redde oss om han velger å gjøre det."
- 2. De kjente Skriftene.** De visste at de ikke skulle bøye seg for andre guder (2. Mos 20:5). Moralske spørsmål er ofte ikke svart-hvitt. Vi må kjenne Guds ord for å skjære gjennom tvetydigheten.
- 3. De var villige til å dø for overbevisningen sin.** Mange vil ikke betale prisen for tap av popularitet eller ensomhet, latterliggjøring, forfølgelse eller økonomisk motgang. Bare de som er villige til å betale denne prisen utgjør en forskjell.

JAMES MONTGOMERY BOICE:

«Dere tre er åpenbart oppriktige og dedikerte. Vi trenger flere som dere, og det er nettopp grunnen til at dere må lytte til fornuft i denne saken. For hvis dere ikke lytter og i stedet fortsetter i denne ulydigheten, kommer dere til å bli drept og den fordelaktige innflytelsen dere har på Babylon vil være over. Tenk for det første på at ulydigheten deres allerede er fullstendig misforstått. Dere tror at dere står for identiteten til den sanne Gud. Men det dere gjør blir faktisk oppfattet som politisk opprør, trass mot kongens ordre. Dere kommer ikke til å bli henrettet pga. religion, men for sivil ulydighet. Så hva hjelper det å fortsette i denne opprørske tilstanden? Den rette kursen er å bøye seg, leve, og utvide deres innflytelse på andre måter.»

«Dere må forstå at Nebukadnesar faktisk er på deres side. Han trengte ikke å gi dere en høring. Da han gjorde det, trengte han ikke å gi dere en ny sjanse. Han har gjort disse tingene bare fordi han allerede er velvillig mot dere og liker dere. Han ønsker ikke å henrette dere. Jeg tror at hvis dere bare ville stå på avstand fra statuen og tippe hodet litt fremover - dere trenger ikke å bøye dere på bakken - så ville Nebukadnesar vært fornøyd med det og respektert dere desto mer. Han ville innse at det var en vanskelig ting for dere å gjøre, men at dere gjorde det for hans skyld. Det kreves modige menn for å inngå kompromisser på den måten.»

"Husk at det i NT står at "en avgud er ingenting". Da er dette faktisk å falle ned og tilbe ingenting, og det å tilbe ingenting kan jo umulig tolkes som avgudsdyrkelse."

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE?

Jesus var fullstendig lydige mot Gud - helt til døden for vår skyld. Han var trofast mot Gud på våre vegne. Men vi kalles likevel til å følge ham i hans trofasthet, ved Åndens kraft som bor i oss. Han er med oss i vår ildprøve (1. Pet 4:12).

Hva ville vi ha gjort? Har vi samme holdning som vennene til Daniel? Hva presses vi til å bøye oss for, og hvilke "snarveier" er det fristende å ta?

KAPITTEL 4:

INGEN STOLTHET I GUDS RIKE

KAPITTEL 4

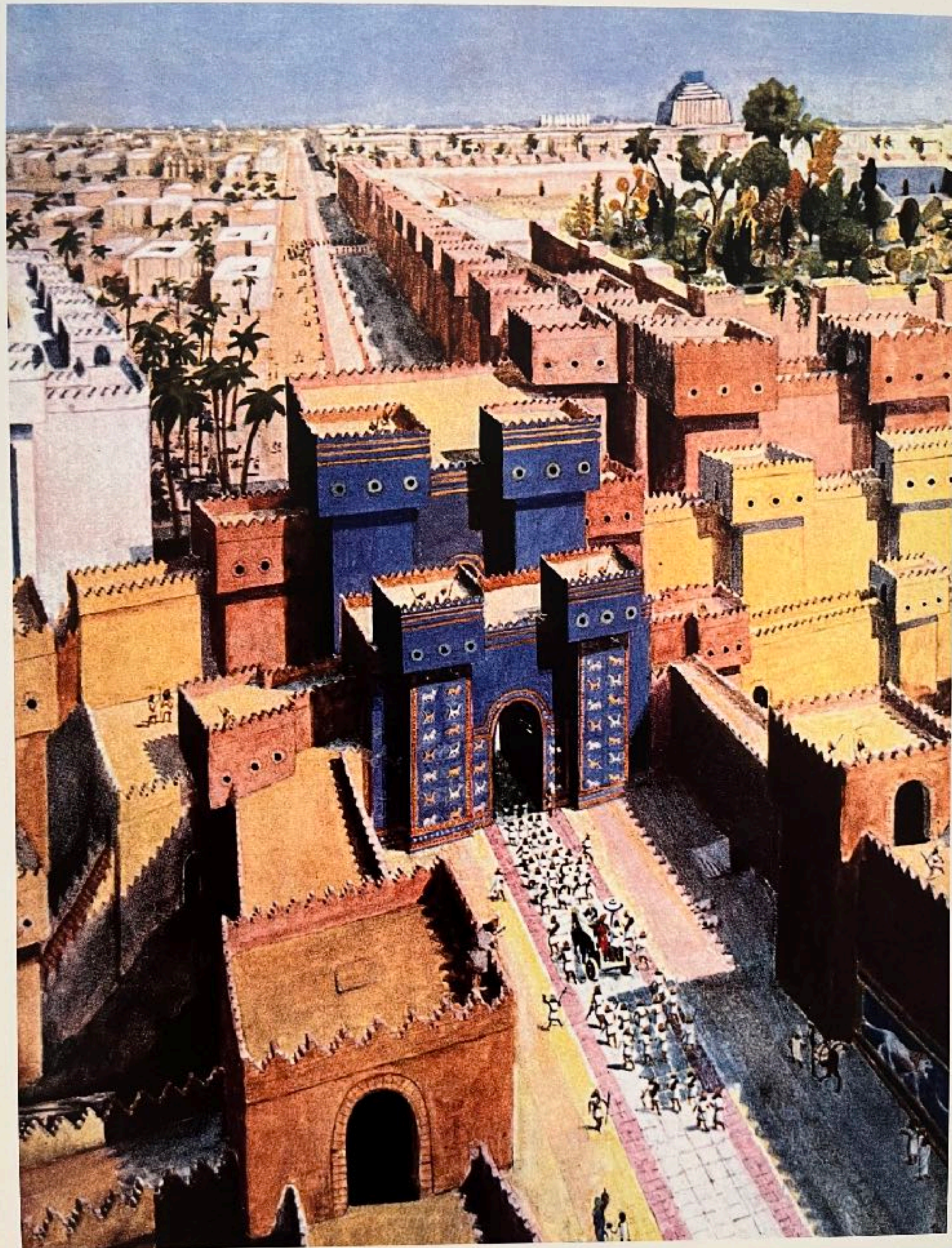
575 F.KR.?

Under Nebukadnesar ble Babylon den største, mest imponerende og mektigste byen, og han selv ble den største kongen i den kjente verden.

I mange inskripsjoner presenterer han seg som en stor byggherre som også er veldig religiøs.

"Dette er det store Babel som jeg med min veldige makt har bygd til kongssete, til ære for min herlighet!" (4:30)

Colour print after a watercolour by Herbert Anger.
View of the Ishtar Gate and Processional way (1927).
© Vorderasiatisches Museum – SMD

Sylinder med en inskripsjon av
Nebukadnesar II om hans
rekonstruksjon av tempelet til
guden Lugal-Marda i byen
Maradda.

Introduksjonen refererer til
imponerende byggeaktivitet og
restaurering foretatt av kongen i
Babylon og Borsippa.

**SYLINDERE SOM BESKRIVER NEBUKADNESARS
AMBISIØSE BYGGEPROSJEKTER I HELE DET
BABYLONSKE RIKET. I BABYLON REPARERTE HAN SIN
FARS PALASS, BYENS TEMPLER, HELLIGE STEDER,
KAIER OG PORTER.**

FINNES DET NOE STØTTE FOR NEBUKADNESARS GALSKAP I ANDRE KILDER?

Vi har generelt lite informasjon om de siste 30 årene av hans liv. De babylonske krønikene slutter i 594 f.Kr. En mental sykdom ville trolig uansett ikke blitt nedskrevet.

1. **Megasthenes** (ca 300 f.Kr.), via Abydenus (2. årh. f.Kr.) og Josefus (1. årh. e.Kr.), forteller at Nebukadnesar fra taket av palasset, besatt av en slags gud e.l., ropte ut en advarsel om at et persisk muldyr ville komme og bringe slaveri. Deretter ble han borte.
2. **En fragmentert babylonsk tekst** sier (hvis tolket rett) at livet hadde mistet all mening for ham, at han ga motsigende ordrer, nektet å ta imot råd, brydde seg ingenting om sønn eller datter, neglisjerte familien og utførte ikke pliktene sine som statsoverhode.
3. **Nabonidus' bønn** fra Dødehavsrullene gjengir angivelig bønnen Nabonidus ba da han led av en betennelse i sju år, påført av *Den høyeste Gud*. Han ble forvist langt unna folk, inntil han ba til *Den høyeste Gud* og en eksorsist, en av jødene i eksil, tilga ham hans synd og sa at han skulle skrive en proklamasjon slik at Gud kunne bli æret.
  - Dette *kan* være samme historie, men med feil konge.
  - Disse sporene til sammen sier at hendelsene i Daniel 4 kan ha skjedd.

KAPITTEL 4

575 F.KR.?

Bokas refreng:

Hans kongerike er et evig rike, hans velde varer fra slekt til slekt. (4:3)

Sju tider skal fare over deg inntil du forstår at Den høyeste rår over menneskenes rike og gir det til hvem han vil. (4:25, 32)

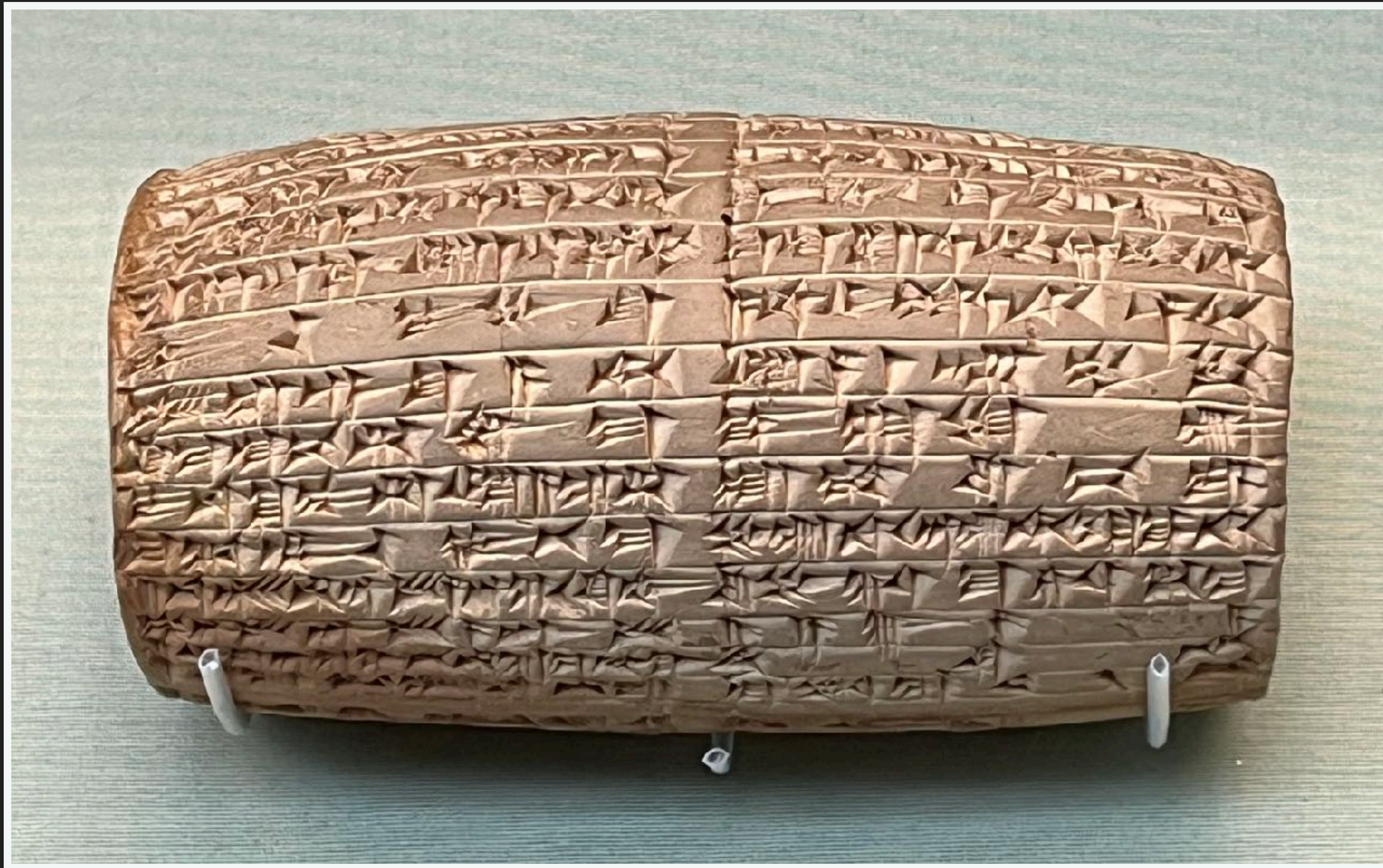
HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE?

Gud står de stolte imot, men de ydmyke gir han nåde (1. Peter 5:5). Det som skjedde med Nebukadnesar må skje i enhver som kommer til tro. Stolthet har ingen plass i Guds rike.

1. Klarer vi som Daniel å fortelle "de dårlige nyhetene" til andre, slik at de kan innse at de trenger de gode nyhetene?
2. Snakker du med andre om Jesus for å se resultater, eller gjør du det pga trofasthet mot Gud?

**KAPITTEL 5:
BABYLON GÅR UNDER**

מבוא מבוא תתקל ופרסין

"As for me, Nabonidus, king of Babylon, save me from sinning against your great godhead and grant me as a present a life long of days, and as for Belshazzar, the eldest son -my offspring- instill reverence for your great godhead in his heart and may he not commit any cultic mistake, may he be sated with a life of plenitude."

KAPITTEL 5

539 F.KR.

Belsasar var sønn av Nabonidus (556-539), og mulig sønnesønn av Nebukadnesar. Regjerte som konge ca. 553-539 mens Nabonidus oppholdt seg i Arabia.

Historikerne Herodot og Xenofon beskriver det samme: Babylonerne lo av den persiske beleiringen fordi de lenge hadde forventet et angrep og hadde ordnet seg store reservelagre.

De bryr seg ikke og har fest i stedet — med gjenstander tatt fra Herrens tempel (1:2) — til ære for de babylonske gudene som de trodde hadde vist seg sterkere enn Jahve, og dermed ville redde dem fra angrepet.

1 mina

Inskripsjonen sier at dette er
en kopi laget for
Nebukadnesar ifølge
standarden til Shulgi, "Den
gamle sumeriske kongen"
(2094-2047 f.Kr.)

SKRIFTEN PÅ VEGGEN

מנא מנא תקל ופרסין

מנא Mene: "mina" (*mene*, ca 50 shekel) eller "talt" (*mena*)

תקל Tekel: "shekel" (*tekel*) eller "veiet" (*tekal*)

פרסין Parsin (fl.)/Peres (ent.): "en halv mina"/"en halv shekel" (*peres*)
"dele" (*peras*)
Persia (*paras*)

"Talt, talt, veid, delt opp." (5:26-28)

"Hektogram, hektogram, gram, et halvt gram" - at de babylonske kongene avtok i viktighet?

HERODOTUS (400-TALLET F.KR)

"Whether someone advised him in his difficulty, or whether he perceived for himself what to do, I do not know, but he did the following. He posted his army at the place where the river goes into the city, and another part of it behind the city, where the river comes out of the city, and told his men to enter the city by the channel of the Euphrates when they saw it to be fordable. Having disposed them and given this command, he himself marched away with those of his army who could not fight; and when he came to the lake, Cyrus dealt with it and with the river just as had the Babylonian queen: drawing off the river by a canal into the lake, which was a marsh, he made the stream sink until its former channel could be forded. When this happened, the Persians who were posted with this objective made their way into Babylon by the channel of the Euphrates, which had now sunk to a depth of about the middle of a man's thigh.... the Persians took them unawares, and because of the great size of the city (those who dwell there say) those in the outer parts of it were overcome, but *the inhabitants of the middle part knew nothing of it; all this time they were dancing and celebrating a holiday which happened to fall then, until they learned the truth only too well.*" (*Histories*, 1.191)

**ET DIKT SOM LATTERLIGGJØR
NABONIDUS' (556-539 BC) OG ROSER KYROS.**

KAPITTEL 5

539 F.KR.

Bokas refreng: *Gud, Den høyeste, rår over menneskenes rike og kan gi det til hvem han vil. (5:21)*

Belsasar visste hva som hadde skjedd med Nebukadnesar, men opphøyde likevel seg selv mot Gud (5:22-23)

KAPITTEL 6:

NYTT RIKE, SAMME UTFORDRINGER

HVEM VAR DAREIOS? (6:1)

A. Et annet navn på Kyros. 11:1 LXX har *Kyros*. Han var delvis medisk (9:1) og var rundt 60 år i 539 f.Kr.

Brukte tittelen “konge over kaldeerriket” (9:1) i Babylon i tillegg til “konge av Persia” ellers. Kyros’ far het Kambyses, men Ahasveros (9:1) kan være en kongelig tittel (brukes om Xerxes i Est 1:1 og Esra 4:6).

B. En annen enn Kyros. Han var konge over kaldeerriket (9:1), mens Kyros var konge over mye mer. 6:29 sier i så fall at de regjerte samtidig.

1. Gubaru - Kyros’ guvernør i Babylon. Kyros returnerte fra Babylon etter noen få måneder og etterlot Gubaru. Men ingen tegn på at han var meder, kalt Dareios, var sønn av Ahasveros eller var ca. 60.

2. Sønn av Astyages (“Ahasveros” i 9:1), Medias siste konge. Josefus sier han tok med seg Daniel til Media.

3. Cyaxares, Kyros’ onkel (historikeren Xenofon), eller **Astyages** selv.

KAPITTEL 6

539 F.KR.

NYTT RIKE — SAMME UTFORDRINGER

v. 5-6: Pålitelig, verken forsømmelse eller feil.

Han gjør jobben sin utmerket. De må gå til troen hans for å finne noe å utsette på ham.

v. 11-12: Daniel bryr seg ikke. Selv om han tjener kongen så godt han kan, vil han aldri tilbe ham.

v.14-19: Hvorfor skulle kongen bry seg om én jøde som skulle i løvehulen? Fordi Daniel var godt likt, en mann med integritet som ikke gjorde noe galt.

Refrenget: *Hans kongerike går ikke til grunne, hans velde er uten ende. (6:27)*

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE?

Følg Jesus og Daniel i å være plettfri og ha integritet i alt (=hva du gjør når ingen ser deg). Gjør jobben din så godt du kan. Få dem til å måtte se på troen din for å få noe på deg. (Luk 6:22-23, 26; 1 Pet 4:15-16)

Hva ville de funnet hvis de undersøkte ditt liv?

HVORDAN KAN DANIELS LIV HJELPE OSS TIL Å LEVE I GUDS RIKE I VERDEN?

1. Han var trygg på at Gud er verdens og historiens Herre, og at han bygger sitt rike.
2. Han leste Bibelen og visste hvorfor de var i Babylon, og derfor var han ikke villig til å gå på kompromiss med sin overbevisning, selv i vanskelige situasjoner.
3. Han ba regelmessig. Han satte til side tre tidspunkt på dagen til bønn, hele livet. Han kjente Gud og hadde en relasjon med ham.
4. Han kunne ikke bli kjøpt, men han hadde framgang likevel.
5. Ikke-troende likte ham fordi han hadde integritet, ikke fordi han gikk på kompromiss med dem.
6. Han var alltid "månedens ansatte". Ikke noe feil kunne bli funnet i arbeidet hans.
7. Han isolerte seg ikke, men levde for Gud i en ugudelig verden. Han hadde en "verdslig" jobb men var likevel i "fulltidstjeneste" for Gud. Han levde hele sitt liv som et godt vitne og ga Gud ære gjennom sitt liv og sin karakter.
8. Han var trofast og avsluttet bra. Du pensjoneres aldri i Guds rike.

KAPITTEL 7:

FIRE JORDISKE RIKER OG GUDS EVIGE RIKE

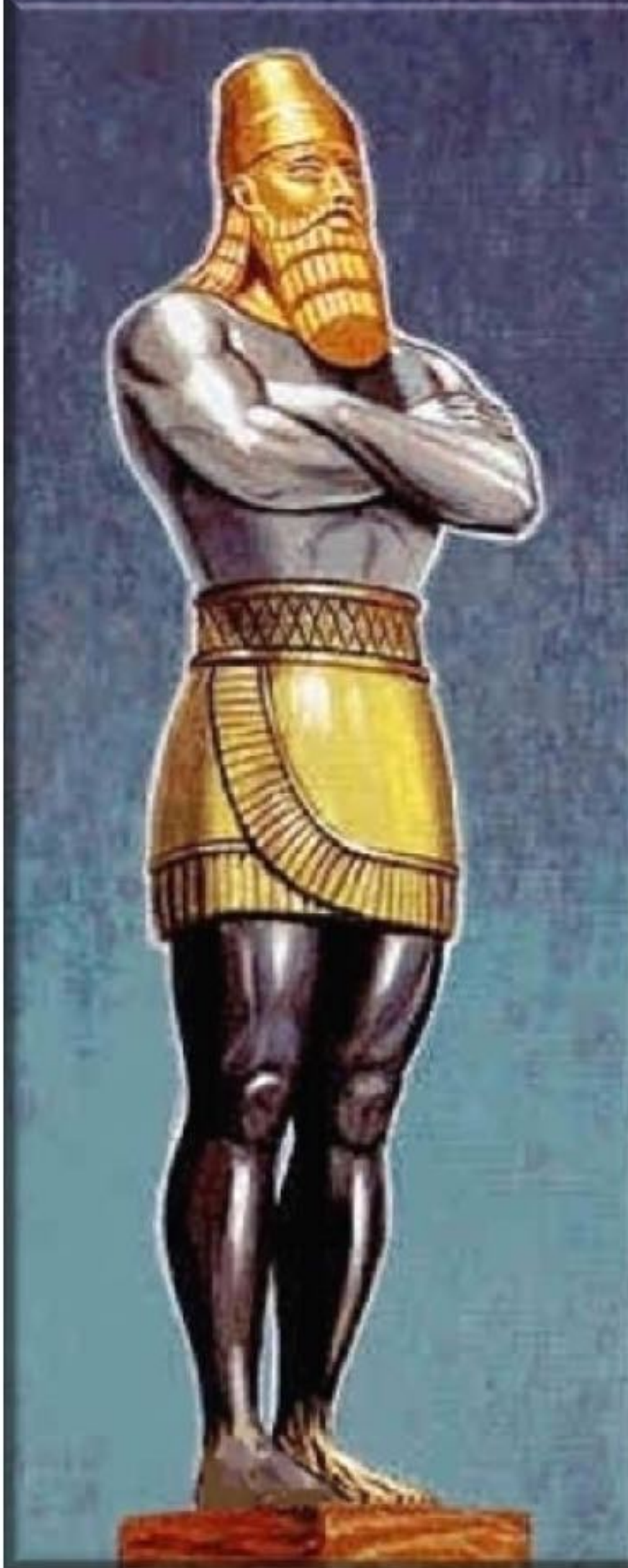
A man with dark, wavy hair and a light beard, wearing a light-colored, draped robe, is shown in profile from the chest up. He is looking out towards the left, where a bright light source, likely the sun, is visible in a hazy, blue sky. The background shows a calm sea meeting the horizon. The overall mood is contemplative and serene.

The Four Beasts
from Daniel 7 in an
AI Art Generator...

APOKALYPTISK LITTERATUR

1. **Symbolsk**
2. **Visjoner/bilder**
3. **Det gode vinner over det onde
= Guds rike vinner**
4. **Ikke nødvendigvis kronologisk**
5. **Repetisjoner**

BABYLON (605 — 539 F.KR.)			NEBUKADNESAR (605 — 562 F.KR.)	DYR 1 LØVE	
MEDIA—PERSIA (539 — 333 F.KR.)			MEDIA (562 — 550 F.KR.)	DYR 2 BJØRN	
DET GRESKE RIKET (333 — 27 F.KR.)			(MEDIA—)PERSIA (550 — 333 F.KR.)	DYR 3 LEOPARD	
ROMERRIKET			DET GRESKE RIKET UNDER ALEXANDER DEN STORE (333 — 323 F.KR.)	DYR 4	
(27 F.KR. — 180 E.KR.)	(27 F.KR. — 476 E.KR.)				
ROMERRIKET (180 — 476. E.KR.)	VESTEN (476 — 2. KOMME)	FREMTIDIG 10-STATLIG "ROMERRIKE"	DET GRESK-SYRISKE RIKET (323 — 27 F.KR.)		
STEINEN = GUDS RIKE	JESU 1. KOMME	1. KOMME: OPPRETTET 2. KOMME: KNUZER	1. KOMME: OPPRETTET (MELLOMPERIODE) 2. KOMME: KNUZER	JESU 1. KOMME	MENNESKE- SØNNEN

DYR NR. 1

553 F.KR.

Lignet på en løve med ørnevinger

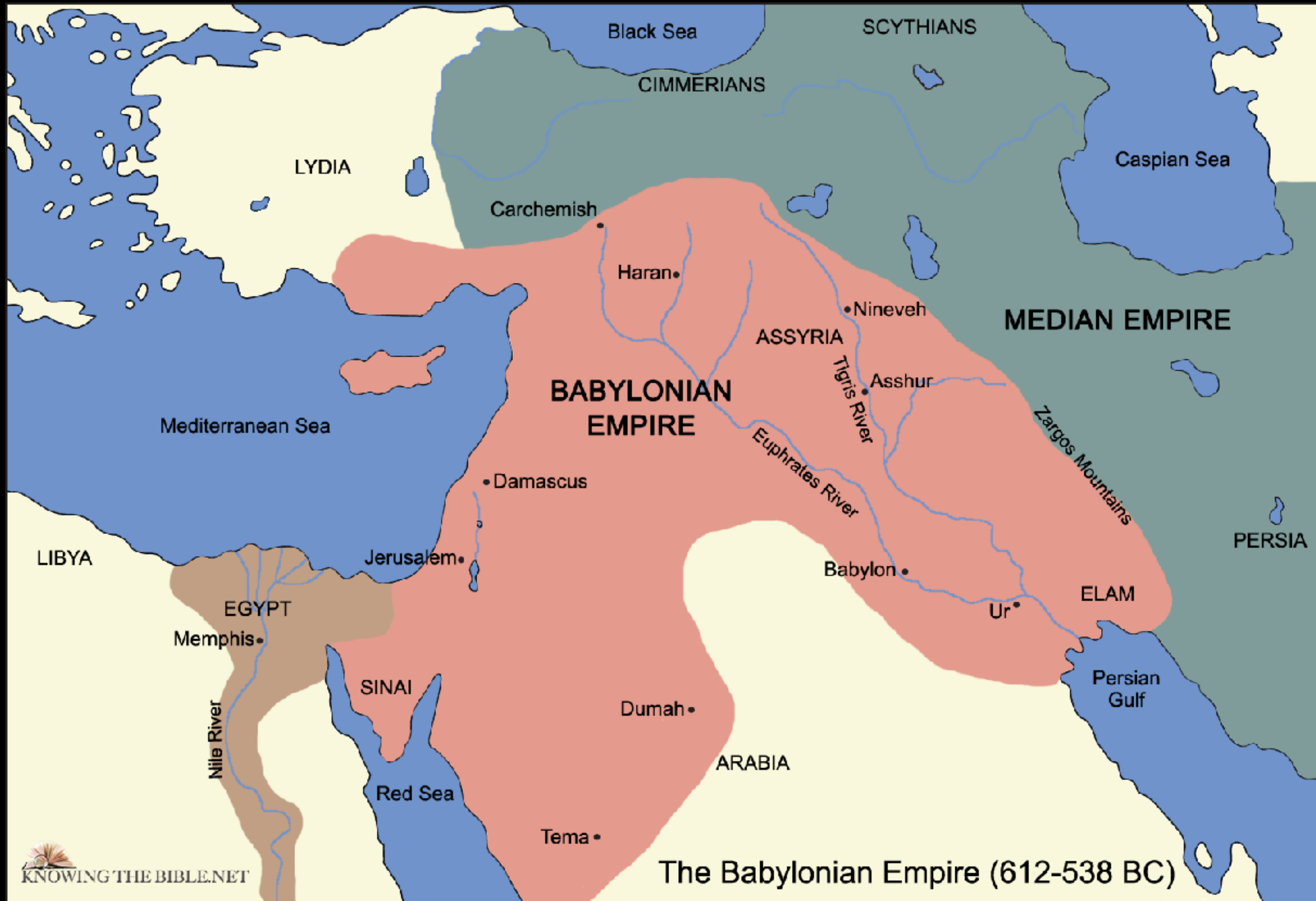
Kjent fra babylonsk kunst

Et dyr som blir nesten menneskelig →
kap 4

Nebukadnesar sammenlignet med en
løve i Jer 4:7 og 50:17.

**Babylon/Nebukadnesar = hodet av gull
(kap 2)**

DYR NR. 2

Media-Persia (A) eller Media (B)

Høyere på ene siden:

- A. Persia ble mer dominerende og etterhvert ble det til det persiske riket.
- B. Var først et ledende rike, deretter en mindreverdige partner av Persia.

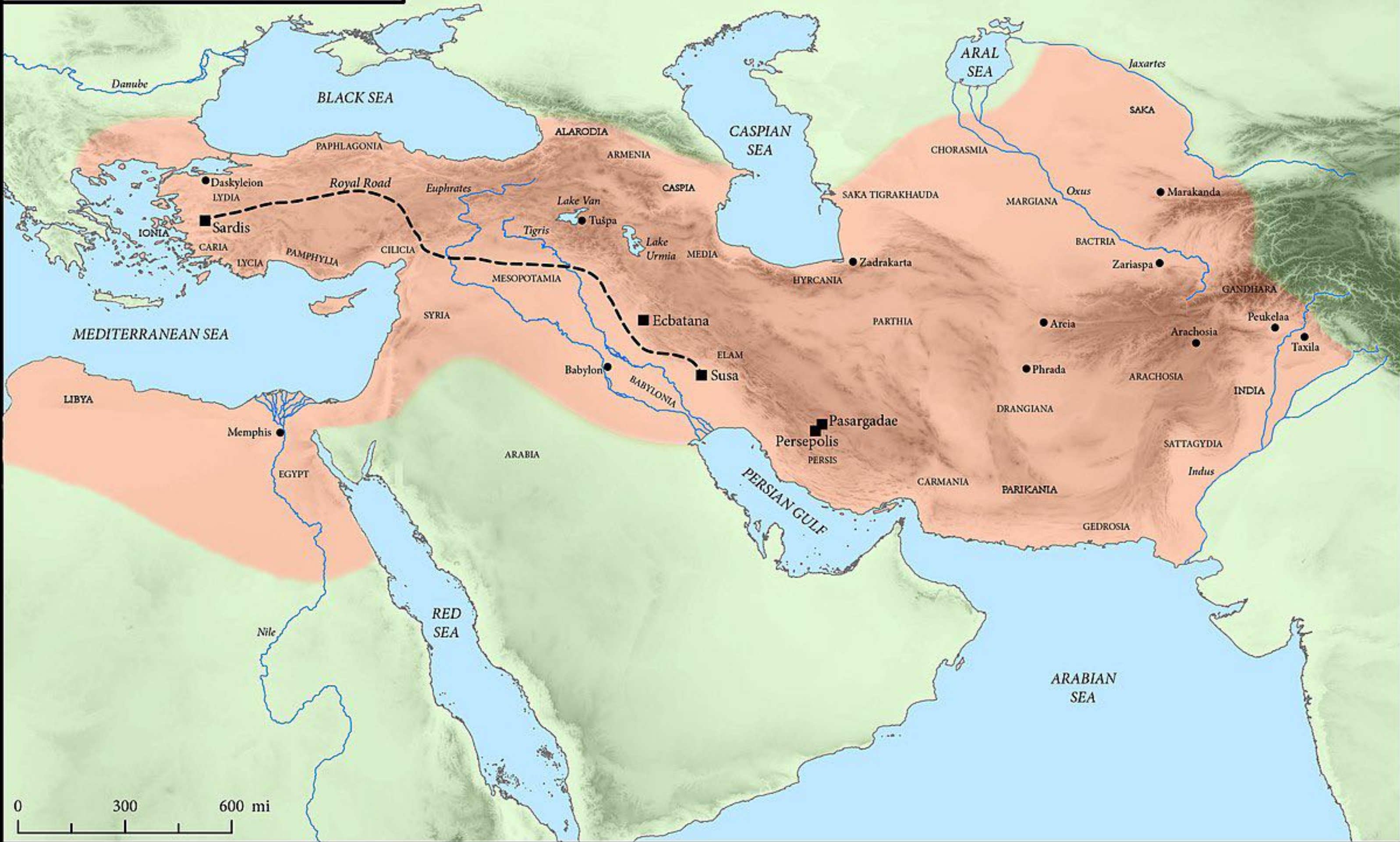
3 ribbein:

- A. Lydia (546), Babylon (539) og Egypt (525)?
- B. Ararat, Minni and Asjkenas (Jer 51:27-29)

**THE ACHAEMENID EMPIRE
AT ITS GREATEST EXTENT
(C. 500)**

- Imperial Residence
- Satrapy Capital

DYR NR. 3

Det greske riket (A) eller Persia (B)

Et raskt dyr med vinger:

- A. Alexander kom helt til India på 8 år
- B. Mye raskere enn bjørnen Media

Tallet 4:

- A. Aleksander den stores 4 generaler
- B. 4 verdenshjørner (vinger) og 4 konger (hoder) (11:2). Persia var på høyden under Kyros, Kambyses, Dareios og Xerxes.

The Empire of Alexander the Great
 and his conquest course
 from Greece to India
 to Babylon (334-323 B.C.)

DYR NR. 4

Romerriket (A) eller Det greske riket (B)

Annerledes:

- A. Det var større og sterkere (men ble stoppet av Partia). Heller ikke så annetledes enn det greske.
- B. Det var vestlig og ikke fra orienten. Var uovervinnelig under Aleksander.

10 horn, 3 horn, et lite horn:

- A. Et stort, udefinert antall (startet som en republikk)/fullstendig verdensmakt/10 fremtidige stater.
3 = lite udefinert tall. Lite horn: Keiserne/Titus/antikrist
- B.
  1. 10 uavhengige stater (200-tallet f.Kr.) eller udefinert antall + 3 tatt av Antiokus III
  2. De 7 første selevkidkongene + 3 konkurrenter som ble fjernet av Antiokus IV.

The Roman Empire in 117 AD

**THE ACHAEMENID EMPIRE
AT ITS GREATEST EXTENT
(C. 500)**

- Imperial Residence
- Satrapy Capital

Et argument for at det 4. dyret er Det greske riket, var at det skulle "sluke hele jorden, trække den ned og knuse den" (Dan 7:23).

Det greske riket overtok samme område som Babylon, Media og Persia, mens det meste av disse områdene ble liggende utenfor Romerriket.

GUDS RIKE

Gud er på tronen.

Hvit = renhet

Hjul = allestedsnærværende

Flammer/ild = Dom? Guds nærvær?

Menneskesønnen får herskermakt når det 4. dyret er drept (—> Matt 28:18-19)

Den jordiske kongen bruker uttrykket “folk og nasjoner og tungemål” hele veien i Daniels bok (3:4, 7, 29, 4:1, 5:19, 6:26), helt til Menneskesønnen er den

som skal tjenes av alle “folk og nasjoner og tungemål” og gjøre ende på verdens riker.

7,13-14: Kanskje *både* Jesu himmelfart (Matt 28:18, Ef 2:6, Sal 2, Apg 4:25-26), ettersom rikene fortsetter å være i live (Dan 7:12), og Jesu gjenkomst (Matt 24:30, 26:64, Åp 1:7, 20:12). Daniel ser Guds rikes komme som én hendelse.

HOVEDPOENGET:

JEG GIKK BORT TIL EN AV DEM SOM STO DER, OG BA HAM OM EN PÅLITELIG FORKLARING PÅ ALT DETTE. HAN SVARTE MEG OG FORTALTE MEG HVA SYNENE BETYDDE: "DISSE STORE DYRENE, FIRE I TALLET, BETEGNER FIRE KONGER SOM SKAL STÅ FRAM PÅ JORDEN. *MEN DEN HØYESTES HELLIGE SKAL MOTTA KONGERIKET OG BEHOLDE DET TIL EVIG TID, I EVIGHETERS EVIGHET.*" (7:16-18)

HVORDAN LEVE SOM EN BORGER AV GUDS RIKE?

Vi lever allerede i dette kongeriket og skal beholde det til evig tid, i evigheters evighet. Jesus skal herske for evig, hans rike går aldri til grunne.

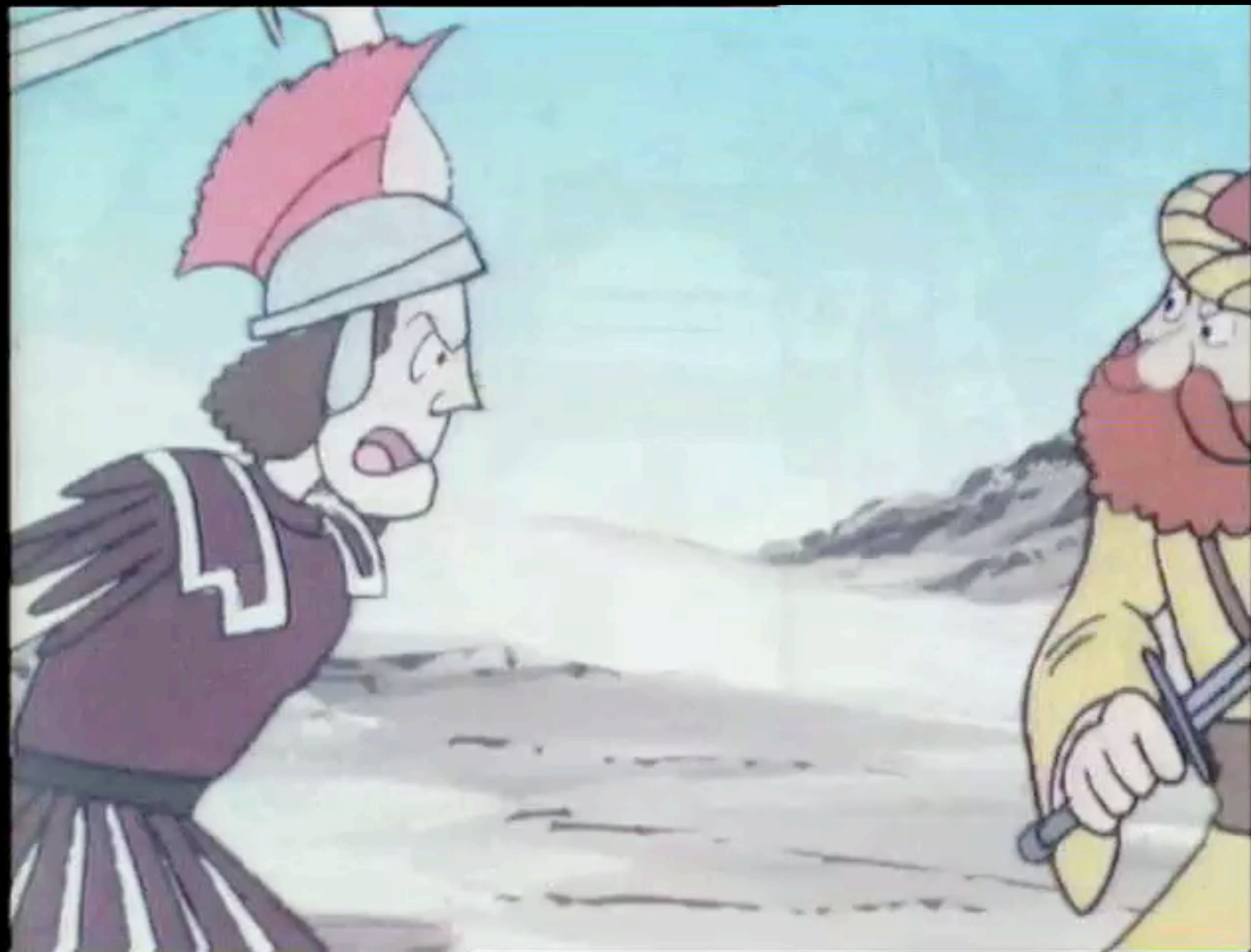
Jesus har mottatt all makt — for at alle folk og nasjoner og tungemål skal tjene ham. Oppgaven vår som borgere av Guds rike mens vi er på jorda, er å jobbe for at dette skal skje.

KAPITTEL 8:

“ENDETIDEN” FØR GUDS RIKE KOMMER

ALEKSANDER DEN STORE (356-323 F.KR.)

THE EMPIRE OF ALEXANDER THE GREAT

331 → Route of Alexander with date

🏰 City founded by Alexander

✖ Major battle

☀ Siege

🟠 Philip's possessions, 336 B.C.E.

🟡 Alexander's empire, 323 B.C.E.

🟠 Region allied with Alexander, 323 B.C.E.

0 mi 200

0 km 200

Present-day country boundaries are shown.

KAPITTEL 8

550 F.KR.

Væren: Kongene av Media og Persia (v. 20)

550 f.Kr.: Det året Media allierte seg med Persia

Susa: Hovedstaden i Persia, Kyros kom fra **Elam**.

To horn, det høyeste kom opp sist: Persia ble dominerende i alliansen.

Stanger:

Kan være Babylon (vest), Lydia (nord) og Egypt (sør). Ikke nøyaktige retninger, men Persia utvidet seg likevel i de retningene.

Eller et bilde på erobringer unntatt østover fordi Persia var riket i øst sett fra et jødisk/babylonsk perspektiv.

KAPITTEL 8

550 F.KR.

Geitebukken: Kongen av Javan (Hellas) (v. 21)

Berører ikke bakken: Rask erobring

Horn: Aleksander den store (første konge, v. 21)

Løp i ham med stor vrede: Overtok verdensmakten gjennom en stor og rask seier over Persia i 333 f.Kr.

4 horn: Aleksanders 4 generaler som delte riket mellom seg etter hans død (4 riker skal oppstå, v. 22).

4 hjørner: Delt i nord, sør, øst og vest.

DET LILLE HORNET = ANTIOKUS IV

Helligdommen vanæret (v. 11): Avgudsalteret i Jerusalem

2300 kvelder og morgener (v. 14): De to daglige ofringene i tempelet. Litt over 3 år før makkabeerne tok det tilbake.

Skal gjøre uhyggelig skade og utslette folket av de hellige (v. 24): Forfølgelsene

Stor i egne tanker (v. 25): "Epifanes"

v. 25: Skal reise seg mot Gud, og *"bli knust, men ikke av menneskehånd"*.

En oppmuntring til de han forfulgte om at Gud vet hva som kommer til å skje og har kontroll og skal stoppe Antiokus. Og etter dette kommer Guds rike.

**"FORSTÅ, MENNESKE, AT SYNET
HANDLER OM ENDETIDEN."** (8:17)

BABYLON (605 — 539 F.KR.)			NEBUKADNESAR (605 — 562 F.KR.)	DYR 1 LØVE
MEDIA—PERSIA (539 — 333 F.KR.)		VÆREN	MEDIA (562 — 550 F.KR.)	DYR 2 BJØRN
DET GRESKE RIKET (333 — 27 F.KR.)		GEITEBUKKEN	(MEDIA—)PERSIA (550 — 333 F.KR.) VÆREN	DYR 3 LEOPARD
ROMERRIKET			DET GRESKE RIKET UNDER ALEXANDER DEN STORE (333 — 323 F.KR.)	DYR 4
(27 F.KR. — 180 E.KR.)	(27 F.KR. — 476 E.KR.)			
ROMERRIKET (180 — 476. E.KR.)	VESTEN (476 — 2. KOMME)	FREMTIDIG 10-STATLIG "ROMERRIKE"	DET GRESK-SYRISKE RIKET (323 — 27 F.KR.)	
STEINEN = GUDS RIKE	JESU 1. KOMME	1. KOMME: OPPNETTET 2. KOMME: KNUSER	JESU 1. KOMME	MENNESKE- SØNNEN

GEITEBUKKEN

KAPITTEL 9: EKSILET TAR SLUTT

KAPITTEL 9

539 F.KR.

Jer 25:11-12, 29:10

v. 3-19: Daniel ber om nåde og faster
synd → tilgi → handle: by og tempel

v. 20-27: Svaret. Selv om eksilet ender,
vil det ennå ta 70 uker før fullstendig
utfrielse er skjedd.

70 uker ("sjuere") til å:

1. bringe ondskaperen til ende
2. gjøre slutt på synden
3. sone skylden
4. føre fram en evig rettferd
5. stadfeste det profetene så
6. salve det aller helligste

9:24-27

70 uker ("sjuere") til å:

1. bringe ondskaperen til ende
2. gjøre slutt på synden
3. sone skylden
4. føre fram en evig rettferd
5. stadfeste det profetene så
6. salve det aller helligste

V. 24: ENDERESULTATET

v. 25-27: 4 trinn mot enderesultatet

1. Etter 7 "uker": Jerusalem gjenreises og *en salvet* kommer
  - A. Kyros (Jes 45:1)
  - B. Øverstepresten Josva under byggingen (Sak 4:14)
  - C. Serubbabel som ledet byggingen (Sak 4:14)
2. Byen skal stå gjenreist i 62 "uker" men ha trengsler.
3. Etter 69 uker skal *den salvede* bli borte.
  - A. Øverstepresten Onias III (drept 171 f.Kr.).
  - B. Jesus blir drept (og oppfyller 1-6)
4. Uke 70: Byen og helligdommen skal ødelegges, ofringene stanses, *på motbydelighetens vinger kommer han som ødelegger*.
  - A. 7 år = 171-164. Antiokus IV stopper ofringene midt i "uka", avgudsalteret settes opp.
  - B. År 70 (Matt 24:15), stopper ofringene, vanhelliger tempelet.
  - C. År 70 (Matt 24:15), Jesus stadfester den nye pakt og ender ofringene etter 3,5 års tjeneste. En halv "uke" til 2. komme.

TOLKNING NR. 1 (7+62 UKER)

70 x 7 "åruker" (år antydes fra 9,2).

Ord i 586 <-- 49 år --> 538 <-- 434 år --> Onias 171 <-- 3½ år --> vanhelligelse i 167 <-- 3½ år --> 164

- Den første "salvede" (v. 25)= Kyros/Serubbabel/Josva Jehosadaks sønn (alle kalles "salvet").
- Den andre "salvede" (v. 26): Onias (prestene ble salvet, 3 Mos 4:3)
- Alle som holdt seg til "pakten" i denne "uken" ble hardt forfulgt. Spesielt de siste 3,5 årene ble husket som en trengselstid uten like.
- De fleste moderne tolkere og flere i oldtiden.
- Problemer:
  - De 62 sjuere burde være 434 år men er bare 367.
    - Dette er ifølge vår kronologi, vi vet ikke sikkert hvordan Daniel daterte begivenhetene.
    - Kanskje 62 er et "rundt" tall for å bevare Jeremias 70 år som ramme?
  - Dette kan ha gjort en slutt på Antiokus' synder, men ikke jødernes synder.

TOLKNING NR. 2 (69 UKER)

- Ord <-- 483 år --> Messias
- Mange i oldkirken og jødiske skriftlærde: Jesu 1. komme
- Ord:
  - a. Artaxerxes I sender Esra tilbake i 458 f.Kr (Esr 7:11-26). Solår: 26 e.Kr.
  - b. Nehemja utsendt av Artaxerxes I i 445 (Neh 2:1-8). Messias: 30 e.Kr.
    - Fra 445 f.Kr. til 30 e.Kr. = 475 solår. "Tilmålt" = forkortet: 490 måneår.
- "En salvet" (v. 25): Jesus (oppfylte alle 6 tingene i v. 24).
- "Fyrste som skal komme": Titus 70 e.Kr. Ikke ennå keiser.
- Justin Martyr: Messias måtte komme før jødene mistet sitt nasjonale styre i år 70 (1 Mos 49:10). Argumentet gjentas i så godt som alle kjente debatter mellom kristne og jøder om Messias' komme, også av moderne messianske kristne.
- Gud vil ta seg av synden men templet skal faktisk rives igjen.
- "Han" (v. 27) = Jesus, lager en pakt i 7 år.
- 70. uke:
  1. Jesu tjeneste (3½ år) + tiden inntil evangeliet forkynnes for hedningene. Problemer: Ingen hendelse til å avslutte den 70. uka, og ingenting i NT tyder på en 7-års pakt.
  2. Jesu tjeneste + den jødiske krig (ca 3,5 år). "Dagene" i Mark 13:20 kan referere til den siste halve uken i Dan 9:27.

TOLKNING NR. 3 (69)

- Ca samme som tolkning nr. 2 inntil den 70. uke, stort hopp mellom den 69. og 70. uke.
- 70. uke: Endetiden
- “En kommende fyrste”/“han”: Antikrist
- “Pakt”: Antikrists avtale med jødene om å bygge opp igjen templet
- Midten av de 7 år: Antikrist stopper ofringen og gjør seg selv til Gud (“ødeleggelsens styggedom”).
- Bygget på Hippolyt (tidlig på 200-tallet):
  - 9:27 er Åp 11:1-13. Elia og Enok i 1. halvdel, Antikrist i 2. halvdel.
  - Mente Jesu gjenkomst ville skje 500 år etter Jesu fødsel.
  - Første i oldkirken til å tidfeste gjenkomsten. Renessanse ved Darby.
- Problemer: Hoppet er noe inkonsekvent, templet gjenoppbygget.

TOLKNING NR. 4 (7+62)

- Ord = Jeremias profeti (som "ord" i v. 23, passer også med Jer i Dan 9:2, Jer 25:12f, 29:10)
- Ord 586 <-- 49 år --> 538... 440 <-- 434 år --> 6 f.Kr... <-- 7 år (?) -->
- "En salvet": Kyros
- Nehemjas gjenoppbygging startet i 440 ifølge Josefus.
- Problemer: Jeremias profetier om tilbakevending ser ut til å være nærmere 597 enn 586. (Eller 605 i Jer 25:12?)

TOLKNING NR. 5 (69)

- Mye likt tolkning nr. 2. Ikke bokstavelige uker men spiller på de 70 årene i Daniels tanker.
- Ord <-- 69 uker --> Messias
- "En salvet" (v. 25) = Jesus (oppfyller v. 24)
- "Folket til en fyrste" = Romerne i 70 e.Kr.
- "Han" (v. 27) = Jesus
- "Pakt" = den nye pakt
- "bringe offer til å opphøre" = Jesu død
- "Ødeleggeren" = Titus blir introdusert
- Jødedommen er over, nå handler alt om Jesus.
- Daniel tenker fysisk og nasjonalt, Gud tenker åndelig og universelt.

9:24-27

70 uker ("sjuere") til å:

1. bringe ondskapen til ende
2. gjøre slutt på synden
3. sone skylden
4. føre fram en evig rettferd
5. stadfeste det profetene så
6. salve det aller helligste

V. 24: ENDERESULTATET

HOVEDPOENGET!

*JESUS GJORDE ALT DETTE
UANSETT!*

HAR DU LÆRT NOE I DAG SOM ER NYTTIG?

**DAN 10-12: DET GRESKE RIKET GÅR
UNDER OG GUDS RIKE KOMMER**

STRUKTUR

ARAMEISK

HEBRAISK

DE FREMTIDIGE
VERDENSRIKENE:

2
STATUE
DRØM

7
SYN OM
4 DYR

8
SYN OM
2 DYR

9
BØNN
70 UKER

10-12
ORD OM
EN STRID

HEBRAISK

1
MAT
NEKTING

3
STATUE
NEKTING

6
BØNN
NEKTING

A D R E S S E R T T I L J Ø D E N E
T R O F A S T H E T I F O R F Ø L G E L S E R

➔ TROFASTHET
I MOTSTAND

INTRO

4
NEBU.
DØMT

5
BELSASAR
DØMT

TO KONGER
OVERFOR GUD

KLIMAKS:
GUD VIL ANERKJENNES
AV VERDENS KONGER

ADRESSERT TIL VERDENS KONGER
TROFASTHET UNDER HEDENSKE KONGER

536 F.KR.

KAP 10: INNLEDNING

11,1 — 12,4: STRIDEN

12,5-13: AVSLUTNING

KAP 10: INNLEDNING

HVEM ER “FYRSTEN OVER PERSERRIKET”?

1. DEMONEN OVER PERSIA?

- Han hindret Guds ord fra å komme til Daniel i 21 dager. Mikael kom for å slåss mot ham.
- Konteksten ser ut til å antyde engler (og demoner), siden Mikael også kalles “fyrste”.
- Et bilde på en åndelig parallel til jordiske konflikter.
- Jøder ser ut til å ha trodd at hver nasjon og person hadde en engel.
- Men: Bibelen fokuserer på Guds allmakt. Han reiser opp og styrter ned konger uten at demoner nevnes. Ikke mye spor av dette i NT.

HVEM ER “FYRSTEN OVER PERSERRIKET”?

2. DEN JORDISKE FYRSTEN/PRINSEN AV PERSIA

- Kambyses II var prinsen på dette tidspunktet, konge 530-522.
- Esr 4:1-5, 24: Tempelarbeidet ble hindret fra år 536 til 520.
- Josefus: Arbeidet stoppet helt opp under Kambyses II (ca 530)
- Rådgiverne (Esr 4:5) kunne være folk som ble leid inn til å gå til det persiske hoffet og stoppe prosjektet (bevis for dette hos Josefus etter 530, så kanskje også før?).
- Hvis Kyros hadde dratt til Lilleasia (Calvin & Geneva Study Bible 1599) eller kriget i øst 537-530, ville Kambyses være den som styrte i hovedstaden.
- Engelen prøver å få ham til å gjøre det Gud vil. Boken handler om hvordan Gud griper inn overfor konger og riker.
- Innvending: Mikael kalles også “fyrste” og er en engel.

----- Diadochen -----

- Reich des Kassandros
- Reich des Lysimachos
- Reich des Ptolemaios
- Reich des Seleukos
- Epirus

----- Andere -----

- Reich von Karthago
- Römischer Reich
- Griechische Kolonien

0 km 500

EGYPT:

Ptolemy I (305-282 BC)
Ptolemy II (285-246 BC)
Arsinoe II (275-268 BC)
Ptolemy III (246-222 BC)
Berenike II (246-221 BC)
Ptolemy IV (221-205 BC)
Ptolemy V (205-180 BC)
Kleopatra I (194-176 BC)
Ptolemy VI (180-145 BC)
Kleopatra II (176-116 BC)
Ptolemy VII (145 BC)
Ptolemy VIII (145-116 BC)
Kleopatra III (142-101 BC)
Ptolemy IX (116-107 BC)
Ptolemy X (107-88 BC)
Berenike III (101-80 BC)
Ptolemy IX (88-80 BC)
Ptolemy XI (80 BC)
Ptolemy XII (Auletes) (80-58 BC)
Kleopatra V (58-57 BC)
Berenike IV (58-55 BC)
Ptolemy XII (Auletes) (55-51 BC)
Kleopatra VII (51-30 BC)
Ptolemy XIII (51-47 BC)
Ptolemy XIV (47-44 BC)
Ptolemy XV (Caesarion) (44-30 BC)

SYRIA:

Seleucus I Nicator (305 B.C.E.–281 B.C.E.)
Antiochus I Soter (co-ruler from 291, ruled 281–261 B.C.E.)
Antiochus II Theos (261–246 B.C.E.)
Seleucus II Callinicus (246–225 B.C.E.)
Seleucus III Ceraunus (or Soter) (225–223 B.C.E.)
Antiochus III the Great (223–187 B.C.E.)
Seleucus IV Philopator (187–175 B.C.E.)
Antiochus IV Epiphanes (175–164 B.C.E.)
Antiochus V Eupator (164–162 B.C.E.)
Demetrius I Soter (161–150 B.C.E.)
Alexander I Balas (150–145 B.C.E.)
Demetrius II Nicator (first reign, 145–138 B.C.E.)
Antiochus VI Dionysus (or Epiphanes) (145–140 B.C.E.?)
Diodotus Tryphon]] (140?–138 B.C.E.)
Antiochus VII Sidetes (or Euergetes) (138–129 B.C.E.)
Demetrius II Nicator (second reign, 129–126 B.C.E.)
Alexander II Zabinas (129–123 B.C.E.)
Cleopatra Thea (126–123 B.C.E.)
Seleucus V Philometor (126/125 B.C.E.)
Antiochus VIII Grypus (125–96 B.C.E.)
Antiochus IX Cyzicenus (114–96 B.C.E.)
Seleucus VI Epiphanes Nicator (96–95 B.C.E.)
Antiochus X Eusebes Philopator (95–92 B.C.E. or 83 B.C.E.)
Demetrius III Eucærus (or Philopator) (95–87 B.C.E.)
Antiochus XI Epiphanes Philadelphus (95–92 B.C.E.)
Philip I Philadelphus (95–84/83 B.C.E.)
Antiochus XII Dionysus (87–84 B.C.E.)
(Tigranes I of Armenia) (83–69 B.C.E.)
Seleucus VII Kybiosaktes or Philometor (70s B.C.E.–60s B.C.E.?)
Antiochus XIII Asiaticus (69–64 B.C.E.)
Philip II Philoromæus (65–63 B.C.E.)

STRIDEN (11:1 — 12:4)

536 F.KR.

Kap 11: Spesielt viktig siden det er så langt og detaljert. Ville bety mye for lesere under Antiokus.

11,5-20: Kampene mellom ptolemeiene (Egypt, kongen i sør) og selevkidene (Syria, kongen i nord)

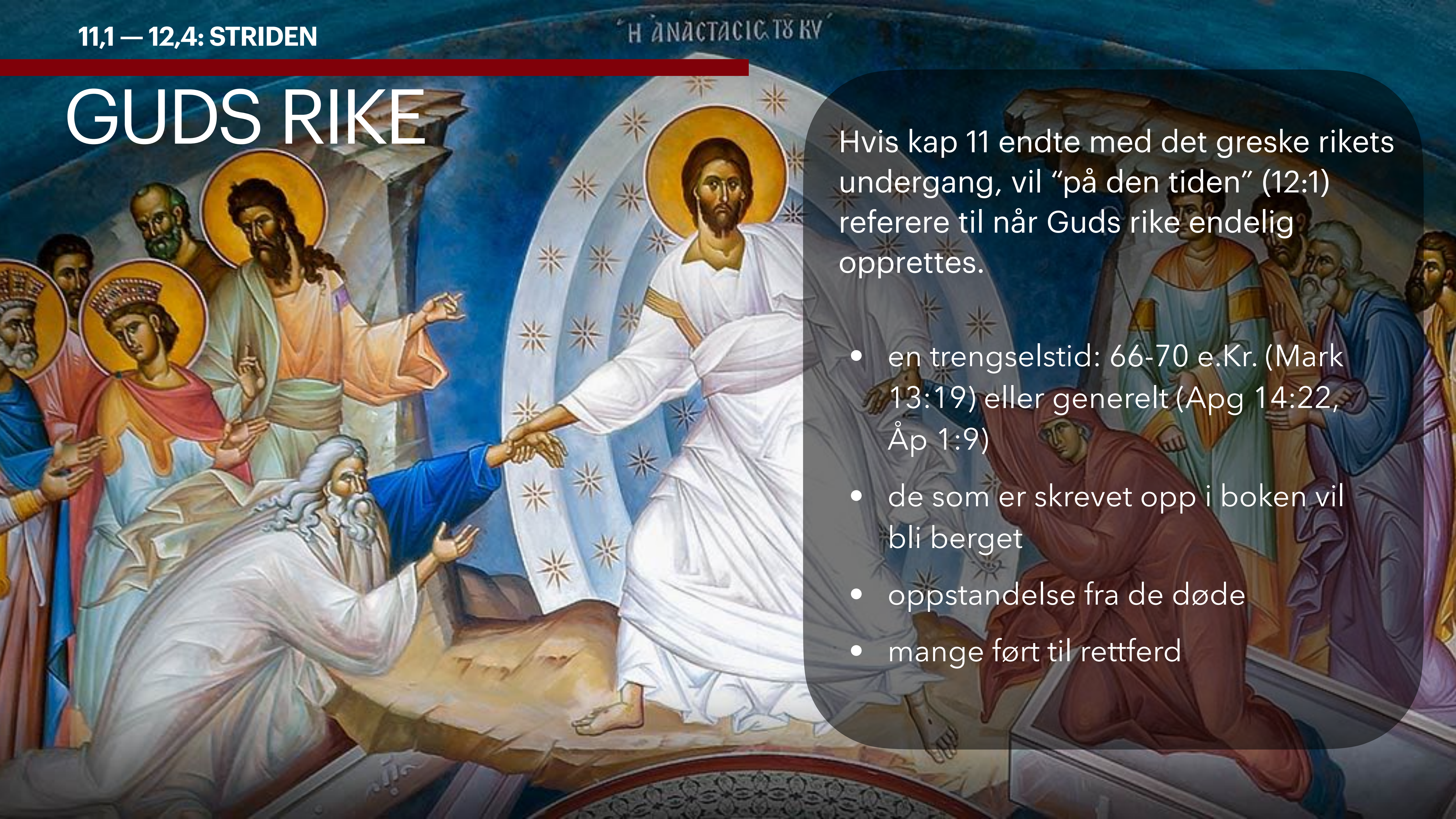
11,21-39: Antiokus IV

11,40-45: Historisk problematisk siden Antiokus IV aldri kontrollerte Egypt, Libya og Kusj og døde i Persia og ikke i Israel.

HOVEDPOENGET: DET GRESKE RIKET GÅR UNDER — SOM BETYR AT GUDS RIKE KOMMER! (10:14)

- A. **Antikrist** (siden 400-tallet). *Men "endetiden" virker å være det greske rikets ende (8:17, 19, 11:35, 40, 12:4, 9).*
- B. **Romernes ankomst:** "Endetiden" signaliserer et hopp fram til slutten av det greske riket (m/ 3 aktører). V. 44-45: Crassus som angrep parterne (Persia), men ble drept der. *Men han angrep ikke pga frykt men for å få ære.*
- C. **Fortsatt Antiokus IV.** Tjener mye på et besøk til Egypt. Hører rykter om at parterne ekspanderer mot ham. Setter opp en paviljong i Emmaus før han drar. Sier ikke at han dør i Israel.

GUDS RIKE

Hvis kap 11 endte med det greske rikets undergang, vil "på den tiden" (12:1) referere til når Guds rike endelig opprettes.

- en trengselstid: 66-70 e.Kr. (Mark 13:19) eller generelt (Apg 14:22, Åp 1:9)
- de som er skrevet opp i boken vil bli berget
- oppstandelse fra de døde
- mange ført til rettferd

12:11-12

- **1290 dager:** Ca. perioden for Makkabeeroppøret? (167 til 164 f.Kr.) Omtrent det samme som de 3,5 "tidene" i v. 7. Konkret: 3 år og 7 måneder (30-dagers mnd)
- **1335 dager:**
  - **Bokstavelig:** 45 dager mer, til februar 163 f.Kr. Antiokus IV døde trolig våren det året, selv om den nøyaktige datoen er ukjent.
    - Hvorfor *salig* pga hans død? Fordi det ville være et tegn (8:25) på noe større enn gjeninnvielsen av tempelet: Det var tegnet på at Guds rike nå ble opprettet, at steinen hadde begynt å smadre statuen og det 4. dyret nå ville bli drept (dersom det 4. riket var det greske).
  - **Billedlig:** 1335 er større enn 1290. Salig fordi man har holdt ut i vanskelighetene.

OPPSUMMERING AV KAP 7-12

Bibelen er troverdig, selv om vi ikke alltid tolker det rett første gangen.

Gud kontrollerer historien og hadde planlagt tidspunktet for å sende Jesus. Han har fortsatt kontrollen — mennesker kan ikke forårsake verdens undergang om ikke han vil det. Han har hele verden i sin hånd.

Ingenting kan stoppe hans rike.

Men det vil alltid være vanskeligheter for dem som tilhører hans rike mens de lever på jorda. Vi må huske på at vi tilhører det riket som vil vare lenger enn alle jordiske riker og til og med etter døden.

HE'S GOT
THE WHOLE WORLD
IN HIS HANDS

Hearts are falling left and right, children fear this planet's plight
Fatalistic fears abound and take their toll without a sound

But through the vague uncertainty comes a bold assurity
This world is under sovereignty - divinely ordered destiny

He holds this world together with the Word of His power
Safe within His hands til its own appointed hour

***He's still got the whole world in His hands - tonight
And only He knows where the sparrow lands - tonight
And nothing in this world can stop His plans - tonight
'Cause He's still got the whole world in His hands
In His hands tonight***

Humanistic lies lament: the holocaust is imminent
Doomsday prophets in the news predicting who will light the
fuse

The fate of His creation isn't subject to a man
The final consummation is according to His plan

He's still got you - He's still got me in His hands tonight